

Đề bài: Phân tích khổ cuối bài thơ Con Cò của Chế Lan Viên

Hướng dẫn

Chế Lan Viên viết bài thơ Con cò năm 1962, sau in trong tập Hoa ngày thường, chim báo bão (1967). Bài thơ mang âm điệu đồng dao, nhịp thơ và giọng thơ thấm vào hồn ca dao, dân ca một cách đậm thấm nhẹ nhàng. Với 51 câu thơ tự do, câu ngắn nhất hai chữ, câu dài nhất tám chữ, đan xen, kết chuỗi thành lời ru ngân nga, ngọt ngào, biểu hiện cho tình yêu thương và ước mơ của mẹ về bước đường tương lai của đứa con yêu.

Đoạn thơ trên là khổ cuối trong bài thơ Con cò. Đoạn thơ khai thác và phát triển tiếp hình tượng con cò trong những câu hát ru để thể hiện tình mẹ, lòng mẹ. Đoạn thơ tuy ngắn, giản dị nhưng sâu lắng với chất triết lý suy tưởng đậm phong cách của Chế Lan Viên. Con cò ở đây là biểu tượng cho người mẹ với lời nhắn nhủ, dặn lòng:

*Dù ở gần con
Dù ở xa con
Lên rừng xuống bể
Cò sẽ tìm con
Cò mãi yêu con
Con dù lớn vẫn là con của mẹ
Đi hết đời, lòng mẹ vẫn theo con*

Điệp ngữ “dù”, “vẫn” như lời khẳng định cho tình mẫu tử bền chặt, sắt son. Có gì cao hơn núi, có gì sâu hơn biển và có gì bao la bằng lòng mẹ thương con. Dù trong hoàn cảnh nào, giàu có hay khó khăn, người mẹ thành thị hay nông thôn thì vẫn đều thương con rất mực. Cho dù khoảng cách địa lý là gần hay xa, không gian ấy có cách trở hay con có thể đi xa mẹ, đến chân trời góc biển của mọi miền Tổ quốc thì mẹ vẫn luôn dõi theo con như một quy luật bất biến. Khi khôn lớn, dù con là vĩ nhân hay người bình thường nhưng con vẫn mãi là đứa con bé bỏng của mẹ mà thôi:

*Con dù lớn vẫn là con của mẹ
Đi hết đời lòng mẹ vẫn theo con.*

Khổ thơ gợi ra thế giới ca dao ngọt ngào qua lời ru của mẹ với hình ảnh cánh cò chấp chới: cánh cò Đồng Đăng, cánh cò cổng phủ, cánh cò ăn đêm,... Chỉ riêng điều đó đã làm cho bài thơ êm dịu, vừa như thực lại vừa như mơ. Nhưng khác với ca dao, con cò không còn là những hình ảnh ẩn dụ quen thuộc: người nông dân, người phụ nữ tảo tần, nhọc nhằn mà hình tượng này đã được tác giả phát triển, mở rộng ý nghĩa biểu tượng để biểu hiện cho lòng mẹ, tình mẹ lớn lao. Tình mẹ đi qua mọi ranh giới của không gian và băng qua thử thách của thời gian “đi hết đời”. Mẹ đã dành cho con thơ tất cả, cánh tay dịu hiền, lời ru câu hát êm đềm theo nhịp võng và cả cuộc đời của mẹ. Ý thơ khiến ta chợt nhớ đến những vần thơ của nữ sĩ Xuân Quỳnh: *Dẫu là nguyên thủ quốc gia hay là những anh hùng, là bác học hay là ai đi nữa vẫn là con của một người phụ nữ. Một người đàn bà bình thường không ai biết tuổi tên.*

Phần cuối lời thơ thấm đậm chất triết lý trữ tình. Người mẹ nghĩ về con cò trong ca dao, nghĩ về cuộc đời con mai sau, người mẹ nghĩ về số phận những con cò bé nhỏ trong cuộc đời:

À ơi!

*À ơi!
Một con cò thôi
Con cò mẹ hát
Cũng là cuộc đời
Vỗ cánh qua nôi
Ngủ đi! Ngủ đi!
Cho cánh cò, cánh vạc
Cho cả sắc trời
Đến hát Quanh nôi*

À ơi là tiếng ru ngọt ngào của người mẹ hiền bế con thơ trên tay. Mẹ thương con cò trong ca dao lận đận; mẹ dành cho con bao chăm chút yêu thương. Con được sống yên vui hạnh phúc trong lòng mẹ. Mẹ ru con ngủ yên, ngủ ngon, "ngủ đi". Phải chăng, người mẹ hiền đang băng khuâng về câu hát "Có xáo thì xáo nước trong – đừng xáo nước đục đau lòng cò con"? Thà trong còn hơn sống đục, ấy là ý vị cuộc đời xưa nay. Một con cò thôi cũng chính là cuộc đời mẹ vất vả, chịu thương chịu khó để lo lắng quan tâm cho con, dành cho con mọi điều tốt đẹp nhất. Mẹ thương con cò bao nhiêu, mẹ càng thương yêu con bấy nhiêu. Mẹ vỗ về ru con ngủ đi:

*Cho cánh cò, cánh vạc
Cho cả sắc trời
Đến hát Quanh nôi*

Lại một lần nữa các cụm từ: “ngủ đi”, “cánh cò”, “cánh vạc”, “nôi” được nói về kỉ niệm tuổi thơ, nhắc nhở về giấc ngủ đầu nôi cũng là dấu ấn thiêng liêng trong tâm thức của mỗi người. Câu thơ cuối là một hình ảnh rất đẹp. Cánh cò vỗ qua nôi như dáng mẹ đang nghiêng xuống chở che, đang nói với con những điều tha thiết của lòng mẹ. Con cò đã có sức sống bất diệt, lời ru sẽ sống mãi với con người, sống mãi với dân tộc Việt Nam. Cũng viết về điều này, nhà thơ Nguyễn Duy đã từng có những câu thơ lục bát rất hay trong bài thơ Khúc dân ca:

*Nghìn năm trên dải đất này
Cũ sao được cánh cò bay la đà
Cũ sao được sắc mây xa
Cũ sao được khúc dân ca quê mình.*

Đoạn thơ ngắn nhưng chứa chan tình cảm và suy tư. Đây là những vần thơ đẹp ca ngợi tình mẫu tử bao la và những ước mơ của mẹ hiền về con thơ. Đề tài tình mẹ tuy không mới nhưng Chế Lan Viên đã đưa vào bài thơ chất suy tưởng triết lý sâu sắc, lời diễn đạt giàu hình ảnh, nhịp điệu đậm chất lời ru tạo nên những dư âm ngọt ngào và mới mẻ trong lòng người đọc.